

INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY
Výskumné demografické centrum

**KRÁTKY SLOVNÍK
ZÁKLADNÝCH
DEMOGRAFICKÝCH POJMOV**

Edícia: Akty
Bratislava, december 2002

Publikácia prezentuje výklad základných demografických pojmov. Obsahuje termíny, ktoré sa najčastejšie používajú v demografických analýzach v širšom zmysle, t.j. zahrňuje aj termíny z oblasti migrácie, ako aj niektoré pojmy z oblasti štatistiky, medicíny, sociológie.

Autor: Danuša Jurčová

Táto práca bola vytvorená v Inštitúte informatiky a štatistiky Bratislava. Jej text je možno použiť len po príslušnom citovaní.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

OBSAH

Úvod	5
1. Všeobecné demografické termíny	7
2. Zdroje demografických dát	11
3. Demografické ukazovatele	12
4. Pohlavná a veková štruktúra	14
5. Sobášnosť	17
6. Rozvodovosť	19
7. Pôrodnosť a plodnosť	21
8. Potratovosť	24
9. Úmrtnosť	25
10. Migrácia	28
11. Stav a prírastok obyvateľstva	31
Literatúra	32
Abecedný zoznam termínov	34

ÚVOD

Problémy demografického vývoja – ako pokles počtu narodených, starnutie obyvateľstva, stredná dĺžka života, migrácia, atď., sú témy, s ktorými sa stretávame takmer denne aj v médiách. Demografia sa síce stáva všeobecne obľúbenou témou, ale demografické termíny sa často používajú nevhodne, bez poznania obsahu daného pojmu. Stáva sa však, že demografické pojmy sú použité nevhodne aj v odbornej literatúre, najmä vtedy, keď sú súčasťou nedemografickej práce.

Demografickú terminológiu v bývalej československej federácii zastrešovali hlavne českí demografi. Kým demografia v ČR má viac ako storočnú tradíciu, slovenská demografia je mladšia a jej vývoj bol oveľa zložitejší, ale hlavne pomalší. Demografii na Slovensku sa venovalo menej pozornosti ako v Čechách, a to nielen vo výskume, v praktických aplikáciách, ale aj vo výučbe. Tento stav sa odrazil aj v oblasti terminológie.

Demografická terminológia, ktorá sa v súčasnosti na Slovensku používa, sa formovala hlavne na Štatistickom úrade SR a na školách - pri výučbe demografie (na Ekonomickej univerzite) a v rámci predmetu geografia na ďalších univerzitách. V praxi sa zaužívali najmä preklady z češtiny, niekedy to však boli len poslovenčené české výrazy, ktoré nie vždy spĺňali podmienky slovenského pravopisu.

Všetky tieto fakty viedli k myšlienke, zostaviť aspoň základné a najpoužívanejšie demografické pojmy do slovníka. Preto bezprostredne po založení VDC a koncipovaní jeho prvých úloh sme sa zamerali aj na problémy demografickej terminológie.

Krátky slovník základných demografických pojmov (ďalej len „slovník“) pripravilo Výskumné demografické centrum v spolupráci s tímom odborníkov pracujúcich v oblasti demografie. Bol zostavovaný s cieľom aspoň čiastočne doplniť chýbajúce podklady v oblasti demografie na Slovensku a zjednotiť, príp. aj zaviesť demografickú terminológiu, potrebnú pri štúdiu demografických udalostí a procesov v Slovenskej republike.

Predkladaný slovník obsahuje takmer 300 hesiel - vybraných základných termínov, ktoré sa používajú v demografických analýzach v širšom zmysle, t.j. zahrňuje aj pojmy z oblasti migrácie, isté aspekty z oblasti štatistiky, medicíny, sociológie, atď., ale aj niektoré právne pojmy, ktoré sa používajú v demografii.

Termíny sú v slovníku zoradené do okruhov:

1. Všeobecné demografické termíny
2. Zdroje demografických dát
3. Demografické ukazovatele
4. Pohlavná a veková štruktúra
5. Sobášnosť
6. Rozvodovosť
7. Pôrodnosť a plodnosť
8. Potratovosť
9. Úmrtnosť
10. Migrácia
11. Stav a prírastok obyvateľstva

Ku každému termínu je priradená jeho stručná definícia alebo výklad. Pre uľahčenie štúdia demografickej literatúry v angličtine i pre účely prekladateľských prác sú k jednotlivým termínom uvedené aj ich anglické ekvivalenty alebo významové preklady. Niektoré termíny sú doplnené poznámkou, ktorá obsahuje prevažne vysvetlivky, spôsob použitia, príp. uvádza, či a ako sa daný termín používa v cudzojazyčnej literatúre alebo inú definíciu, napr. definíciu OSN podľa slovníka POPINu, ak je od slovenskej odlišná. Ak má demografický pojem viac názvov alebo prekladov, sú v slovníku uvedené tak, že najpoužívanejší výraz je uvedený na prvom mieste. Jednotlivé časti v štruktúre termínov sú rozlíšené typom písma. Napríklad heslo index maskulinity má nasledovnú štruktúru:

Názov:	Index maskulinity
Anglický preklad:	<i>Sex ratio, masculinity ratio</i>
Výklad:	Pomer počtu mužov k počtu žien v populácii.
Poznámka:	<i>Obyčajne počet mužov na 1000 žien.</i>

Existujú však aj problematické termíny, u ktorých zatiaľ adekvátne anglické ekvivalenty buď nepoznáme alebo neexistujú, a preto v štruktúre hesla ich anglický ekvivalent nie je uvedený. U hesiel, ktoré sú definované jednoznačne alebo ich výklad je postačujúci, je poznámka vynechaná.

Slovník je výsledkom niekoľkých etáp prác na demografickej terminológii. Zostavilo ho Výskumné demografické centrum. Následne bol slovník prerokovaný terminologickou komisiou (v zložení Z. Finková z Ekonomickej univerzity, J. Mládek z Prírodovedeckej Fakulty UK, K. Pastor z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky UK, B. Vaňo z Výskumného demografického centra, A. Volná z Lekárskej fakulty UK a M. Žirko zo Štatistického úradu SR). Súčasťou skvalitnenia prác na slovníku bola aj verejná diskusia k jeho obsahu a pojmom na webovskej stránke VDC.

Slovník nie je vyčerpávajúci. Treba ho chápať ako príspevok k zlepšeniu a zjednoteniu demografickej terminológie na Slovensku. V tejto etape je určený pre odbornú verejnosť. Predpokladáme, že sa bude priebežne aktualizovať a doladovať. Po dopracovaní by jeho nová verzia, ktorú plánujeme vydať, mohla slúžiť ako praktická príručka všetkým, ktorí sa zoberajú demografiou a demografickou štatistikou.

Za cenné pripomienky pri vypracovávaní slovníka ďakujeme členom terminologickej komisie, odborníkom zo ŠÚ SR, z krajských správ ŠÚ SR, z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, Prírodovedeckej fakulty UK, ako aj pracovníkom ďalších inštitúcií.

Krátky slovník základných demografických pojmov je vystavený na internete na adrese: <http://www.infostat.sk/vdc>.

1. VŠEOBECNÉ DEMOGRAFICKÉ TERMÍNY

Demografia

Demography

Vedná disciplína na rozhraní viacerých odborov, ktorá sa zaoberá reprodukciou ľudských populácií.

Podľa OSN: Demografia je veda a praktická činnosť, ktorá sa zaoberá štatistickou a matematickou analýzou veľkosti, zloženia a priestorovej distribúcie ľudských populácií a príčinami a dôsledkami zmien plodnosti, úmrtnosti, sobášnosti a migrácie.

Populácia

Population

Súbor osôb, medzi ktorými dochádza k demografickej reprodukcii.

Často sa používa ako synonymum termínu obyvateľstvo.

Obyvateľstvo

Inhabitants

Súbor osôb žijúcich na určitom území.

Demografická štruktúra

Demographic structure

Zloženie obyvateľstva podľa určitých charakteristík.

Najčastejšie podľa biologických, ekonomických a kultúrnych znakov, v užšom zmysle zloženie obyvateľstva podľa pohlavia a veku.

Demografická reprodukcia

Demographic reproduction

Neustála obmena populácií v dôsledku prebiehajúcich procesov rodenia a umierania.

Na zvýraznenie procesov rodenia a umierania sa používa aj termín prirodzená reprodukcia.

Demografické správanie

Demographic behaviour

Správanie sa ľudí v súvislosti s demografickou reprodukciou, ktorá sa priamo viaže k demografickým udalostiam.

Používa sa aj termín reprodukčné správanie (reproductive behaviour).

Demografické udalosti, demografické javy

Demographic events

Životné udalosti, ktoré ako hromadné javy vo vzájomnej kombinácii utvárajú priebeh demografickej reprodukcie a v tejto podobe sú predmetom demografickej analýzy.

Demografickými udalosťami sú napríklad narodenie, úmrtie, potrat, uzavretie manželstva, rozvod, atď.

Demografické procesy

Population processes

Vývoj demografických javov v čase, ako napríklad pôrodnosť, úmrtnosť, sobášnosť, rozvodnosť a potratovosť.

Demografický vývoj, populačný vývoj

Demographic development, population development

Kontinuálny proces, zahŕňujúci nielen demografickú reprodukciu, ale aj priestorovú mobilitu obyvateľstva.

Pohyb obyvateľstva

Population change

Každá zmena v počte, štruktúre a rozmiestnení obyvateľstva.

Pohyb - prirodzený, priestorový (mechanický), sociálny.

Prirodzený pohyb

Natural changes of population

Zmeny v stave obyvateľov, vychádzajúce z procesu prirodzenej reprodukcie.

Obnova obyvateľstva – výmena generácií narodených a zomretých.

Migrácia, sťahovanie

Migration

Zmeny v stave obyvateľov, vychádzajúce z priestorového pohybu, pri ktorom dochádza k zmene trvalého (obvyklého) pobytu obyvateľa.

Rozmiestnenie obyvateľstva

Spatial distribution

Lokalizácia obyvateľstva v priestore.

Hustota obyvateľstva

Population density

Počet obyvateľov pripadajúci na jednotku plochy.

Najčastejšie na 1 km².

Demografická analýza

Demographic analysis, population analysis

Metódy skúmania, vyhodnocovania a interpretácie demografických javov a procesov.

Transverzálna analýza, prierezová analýza

Cross-sectional analysis, current analysis.

Analýza, týkajúca sa udalostí, ktoré nastali v rôznych generáciách, ale v tom istom časovom intervale (vo fiktívnych kohortách), obyčajne v kalendárnom roku.

Longitudinálna analýza, kohortná analýza

Cohort analysis, longitudinal analysis.

Analýza, týkajúca sa udalostí, ktoré nastali v tej istej kohorte alebo generácii.

Kohorta

Cohort

Súbor osôb, u ktorých došlo v tom istom časovom intervale (obyčajne v kalendárnom roku) k určitej demografickej udalosti.

Generácia

Generation

Súbor osôb s rovnakým rokom narodenia.
Generácia je zvláštnym prípadom kohorty.

Rodinný stav

Marital status

Demografický, sociálny, právny a štatistický znak, ktorý označuje stav osoby podľa väzby na manželstvo a rodinu.

Slobodní

Single persons

Osoby, ktoré nikdy neuzavreli manželstvo.

Ženatí, vydaté

Married persons

Osoby žijúce v manželstve.

Rozvedení, rozvedené

Divorced persons

Osoby, ktorých manželstvo právne zaniklo.

Vdovci, vdovy, ovdovení

Widowed persons

Osoby, ktorých manželstvo zaniklo smrťou partnera.

Tabuľky života

Life tables

Modely demografických procesov založené na princípe úbytkov (dekrementov) z východiskového súboru.

Do súboru tabuliek života patria sobášne tabuľky, rozvodové tabuľky, úmrtnostné tabuľky a tabuľky plodnosti.

V angličtine sa termín life tables často používa aj na označenie úmrtnostných tabuliek.

Skrátené tabuľky života

Abridged life tables

Tabuľky života pre vekové skupiny.

Najčastejšie sa počítajú pre 5 – ročné vekové skupiny.

Podrobné tabuľky života

Complete life tables

Tabuľky života podľa jednotiek veku.

Jednovýstupné tabuľky života

Single – decrement life tables

Tabuľky života, v ktorých sa neuvažuje s pôsobením rušivých vplyvov iných udalostí.

Viacvýstupné tabuľky života

Multiple – decrement life tables

Tabuľky života, v ktorých sa uvažuje s pôsobením rušivých vplyvov iných udalostí.

Štandardizácia

Standardisation

Technika, ktorá sa používa na odstránenie vplyvu rozdielov vo vekovej štruktúre alebo iných znakov, pri porovnávaní dvoch alebo viacerých populácií.

Priama štandardizácia

Direct method of standardisation

Úprava, eliminujúca vplyv vekovej štruktúry na mieru určitého demografického javu v porovnávaných populáciách. Štandardom je vhodne zvolená veková štruktúra.

Nepriama štandardizácia

Indirect method of standardisation

Úprava, založená na porovnaní skutočnej a štandardnej intenzity javu. Štandardom sú vhodne zvolené miery demografického javu.

Populačný odhad

Estimate of the population

Každý odhad počtu obyvateľstva a jeho štruktúr do budúcnosti alebo do minulosti, ktorý nie je súčasťou štatistického zisťovania.

Špeciálnym prípadom odhadu je populačná projekcia.

Populačná projekcia

Population projection

Výpočet budúceho vývoja veľkosti a demografickej štruktúry sledovanej populácie alebo jej časti.

Vychádza zo súčasných populačných trendov a odhadov trendov budúcich.

Projekcie na obdobie do 10 rokov sa označujú ako krátkodobé, na obdobie od 10 do 25 rokov strednodobé a na obdobie nad 25 rokov dlhodobé.

Populačná prognóza

Population prognosis, population forecast

Každá nepodmienená, na vedeckom základe založená výpoveď o očakávanom najpravdepodobnejšom budúcom vývoji počtu obyvateľov a jeho pohlavnej a vekovej štruktúry.

Svojou nepodmienenosťou a snahou o maximálne priblíženie sa k budúcemu vývoju sa odlišuje od projekcie.

Niektorí autori nerozlišujú medzi prognózou a projekciou, iní za prognózu považujú len výsledok snáh o vyjadrenie očakávaného budúceho vývoja.

Kohortno-komponentná metóda

(Cohort-) component method

Metóda tvorby populačných projekcií, založená na princípe posúvania vekových skupín, ich zmenšovania vplyvom úmrtnosti a dopĺňania narodenými (podľa predpokladanej intenzity plodnosti), prípadne migráciou.

Najčastejšie používaná metóda pre rôzne časové horizonty, vhodná najmä pre relatívne homogénne populácie (štáty a ich časti),

Populačná klíma

Súhrnný vplyv okolia na populačnú reprodukciu. *Prejavuje sa vo formovaní a realizácii reprodukčných zvykov skupín obyvateľstva. Anglický ekvivalent tohto pojmu neexistuje.*

Populačná politika

Population policy

Súhrn prijatých opatrení priamo alebo nepriamo ovplyvňujúcich populačný vývoj.

Záchovná hodnota

Replacement level

Úroveň úhrnnej plodnosti alebo čistej miery reprodukcie, pri dosiahnutí ktorej je zabezpečená jednoduchá reprodukcia v populácii.

Je daná takou úrovňou plodnosti a úmrtnosti podľa veku, aby generácia v reprodukčnom veku zabezpečila svoju náhradu, t.j. hodnotou úhrnnej

plodnosti 2,1, alebo hodnotou čistej miery reprodukcie 1,0.

Populačné teórie

Population theories

Súhrn hypotéz, koncepcií a názorov o krátkodobých a dlhodobých faktoroch podmieňujúcich demografickú reprodukciu, rast počtu obyvateľov a jeho dôsledky.

Podľa OSN: Koncepcie, zamerané na vysvetlenie alebo predikciu interakcií medzi zmenami v populácii a ekonomickými, sociálnymi, psychologickými a inými faktormi.

Maltuzianizmus

Malthusianism, Malthusian population theory

Doktrína, založená na maltuziánskej teórii populačného rastu, ktorá interpretuje potreby limitov populačného rastu za účelom zvýšenia životnej úrovne.

Neomaltuzianizmus

Neomalthusianism

Doktrína, podľa ktorej sa biode a preľudneniu dá čeliť (a zabezpečiť ekonomický blahobyť) iba reguláciou pôrodnosti pomocou antikoncepcie a príslušného zákonodarstva.

Populacionizmus

Populationism

Teória, ktorá početný rast obyvateľstva pokladá za prvý a základný predpoklad moci a blahobytu štátu. Je protikladom teórie maltuzianizmu.

Demografická revolúcia

Demographic transition

Zásadná zmena režimu reprodukcie, charakteristická výrazným poklesom úmrtnosti a pôrodnosti.

Podľa OSN: Zmena vysokej pôrodnosti a úmrtnosti na nízku pôrodnosť a úmrtnosť ako dôsledok industrializácie a modernizácie.

Demografická revolúcia sa niekedy zvykne nazývať aj prvá demografická revolúcia.

Demografický prechod

2. demographic transition

Zmena reprodukčného správania obyvateľstva, charakteristická poklesom pôrodnosti, poklesom sobášnosti a posunom v systéme hodnôt.

Zmeny sú prejavom postmodernizmu v populačnom vývoji.

Niekedy sa zvykne nazývať aj ako druhá demografická revolúcia alebo druhý demografický prechod.

Stabilná populácia

Stable population

Teoretická populácia, v ktorej sa miery plodnosti a úmrtnosti podľa veku v čase nemenia a miera migračného prírastku, resp. úbytku je nulová.

Hrubá miera prirodzeného prírastku je teda konštantná a označuje sa ako vnútorná miera prirodzeného prírastku alebo aj Lotkova miera (intrinsic rate of natural increase, Lotka rate).

Stacionárna populácia

Stationary population

Špeciálny typ stabilnej populácie s nulovou mierou prirodzeného prírastku, konštantným počtom obyvateľov a nemennou vekovou štruktúrou.

Táto stacionárna populácia nie je totožná so Sundbärgovým typom stacionárnej populácie.

Reálna populácia

Actual population

Skutočne existujúca populácia.

Tabuľková populácia

Table population

Modelová populácia, ktorá sa používa na simuláciu priebehu demografických procesov.

Uzavretá populácia

Closed population

Populácia s prirodzenou reprodukciou – s prirodzenou obnovou, bez migrácie.

Migračne izolovaná populácia.

Otvorená populácia

Open population

Populácia, ktorá má migračné kontakty s inými populáciami, t.j. v ktorej existuje migrácia.

2. ZDROJE DEMOGRAFICKÝCH DÁT

Štatistika obyvateľstva

Demographic statistics

Praktická činnosť zameraná na získavanie dát o obyvateľstve.

V užšom zmysle sa pod štatistikou obyvateľstva chápe štatistické zisťovanie o obyvateľstve, v širšom zmysle aj spracovanie demografických údajov.

Štatistika pohybu obyvateľstva

Statistics of population change

Vitálna a migračná štatistika.

Vitálna štatistika

Vital statistics

Štatistika prirodzeného pohybu.

V SR zahŕňa aj štatistiku rozvodov a potratov v rámci štatistických zisťovaní ministerstiev spravodlivosti a zdravotníctva.

Migračná štatistika

Migration statistics

Štatistika zmien pobytu obyvateľstva.

V SR zahŕňa zmeny trvalého pobytu obyvateľstva.

Matrika

Registration record, civil registration

Štátny evidenčný systém, obsahujúci evidenciu o osobnom stave fyzických osôb, ktoré sa narodili, uzavreli manželstvo alebo zomreli na území SR, a štátnych občanoch SR, ktorí sa narodili, uzavreli manželstvo alebo zomreli v cudzine.

Zákon o matrikách č. 154/1994 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Pôvodne cirkevný evidenčný systém, štátne matriky boli na území Slovenska zavedené v roku 1894.

Register obyvateľov

Population register

Automatizovaný spôsob vedenia evidencie obyvateľstva na území.

Slúži na vyhľadávanie údajov o osobách (osobné údaje, rodinné vzťahy osôb, v kombinácii s adresou). V Československu bol založený v roku 1980 pod názvom Centrálny register obyvateľstva (CRO). V zmysle zákona č. 253/1998 register vedie MV SR. Register sa nepoužíva na štatistické účely.

Sčítanie obyvateľstva, populačný census

Population census

Výčerpávajúce štatistické zisťovanie osobných, sociálnych a ekonomických údajov osôb k určitému okamihu, organizované podľa medzinárodných odporúčaní, obyčajne v desaťročnom intervale.

V SR zahŕňa aj sčítanie domov a bytov. Sčítané osoby sú občania SR a cudzinci prítomní na území SR.

Intercenzálne obdobie

Intercensal period

Obdobie medzi dvoma sčítaniami.

Výberové zisťovanie

Sample survey

Neúplné štatistické zisťovanie, ktoré slúži na získavanie a spracovanie údajov o určených znakoch daného základného súboru.

V súčasnosti v SR neexistuje špeciálne demografické výberové zisťovanie. Z výberových zisťovaní, ktoré nie sú primárne zamerané na demografiu, poskytuje najviac demografických informácií mikrocensus.

3. DEMOGRAFICKÉ UKAZOVATELE

Demografické ukazovatele

Demographic indicators

Numerické charakteristiky stavu, pohybu a štruktúry obyvateľstva.

Na základe rôznych kritérií sa delia na základné a analytické, na celkové, špecifické a diferencné, na transverzálné a longitudinálne, na definitívne a predbežné, na hrubé a porovnávacie ukazovatele, atď.

Základné demografické ukazovatele

Basic demographic indicators

Absolútne údaje získané priamo z jednotlivých údajových zdrojov.

Analytické demografické ukazovatele

Analytic demographic indicators

Charakteristiky vypočítané zo základných ukazovateľov.

Najčastejšie ide o podiel dvoch základných ukazovateľov.

Analytické ukazovatele sa delia na extenzívne a intenzívne ukazovatele.

Celkové ukazovatele

Total indicators

Ukazovatele vypočítané za celú populáciu.

Špecifické ukazovatele

Specific indicators

Ukazovatele, vypočítané za časť populácie, spravidla vymedzené vzhľadom na vek alebo trvanie určitého javu.

Obyčajne sa počítajú oddelene podľa pohlavia.

Diferenčné ukazovatele

Difference indicators

Ukazovatele, vypočítané za časť populácie, vymedzené vzhľadom na určitú sociálnu, národnostnú, náboženskú, príp. inú skupinu.

Transverzálné ukazovatele

Cross-sectional indicators

Ukazovatele, ktoré charakterizujú určitý časový úsek.

Najčastejšie jeden rok.

Longitudinálne ukazovatele

Cohort indicators

Ukazovatele, ktoré charakterizujú presne vymedzenú kohortu.

Definitívne ukazovatele

Definitive indicators

Ukazovatele spracované na základe definitívnych údajov.

Predbežné ukazovatele

Preliminary indicators

Ukazovatele založené na neúplných alebo nedostatočne overených údajoch.

Hrubé ukazovatele

Crude indicators, gross indicators

Ukazovatele, vypočítané podľa najjednoduchších metód bez vylúčenia rušivých vplyvov.

Poskytujú len hrubú (orientačnú) predstavu o analyzovanom javu alebo procese.

Porovnávacie ukazovatele

Comparative indicators

Ukazovatele, pri výpočte ktorých bol vylúčený vplyv niektorej z rušivých podmienok, ktoré so sledovaným procesom alebo intenzitou daného javu priamo nesúvisia.

Sú vhodné na porovnávanie a analýzy.

Extenzívne analytické ukazovatele

Extensive analytic indicators

Relatívne čísla, ktoré vzniknú porovnaním rovnorodých údajov v rovnakom čase a za rovnaké územie.

Keďže vyjadrujú štruktúru sledovaného javu (podiel z celku, resp. proporciu), nazývajú sa aj štruktúrnymi ukazovateľmi. Najčastejšie sa uvádzajú v percentách alebo v promile.

Intenzívne analytické ukazovatele

Intensive analytic indicators

Relatívne čísla, ktoré vzniknú porovnaním rôznorodých údajov. Údaje vyjadrené v menovateľi sú, resp. môžu byť nositeľmi udalostí v čitateli.

Vyjadrujú podiel intenzít dvoch javov, najčastejšie sú to miery jednotlivých demografických procesov.

Index

Index, ratio

Podiel dvoch absolútnych čísel (rovnorodých alebo nerovnorodých), ale rôzne časovo alebo priestorovo vymedzených.

Miera

Rate

Počet demografických udalostí špecifického typu, ktorý pripadá na určitú skupinu obyvateľstva (najčastejšie na obyvateľstvo stredného stavu).

Napr. hrubá miera, všeobecná miera, redukovaná miera, špecifická miera, úhrnná miera, konečná miera, atď.

Hrubá miera

Crude rate

Počet demografických udalostí pripadajúci na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Všeobecná miera

General rate

Počet demografických udalostí pripadajúci na 1000 osôb stredného stavu tej časti populácie, u ktorej táto demografická udalosť môže nastať.

Populácia, u ktorej určitý demografický jav môže nastať sa v angličtine nazýva population exposed-to-risk.

Redukovaná miera

Počet demografických udalostí v špecifickej skupine osôb pripadajúci na 1000 osôb, ktoré môžu, ale nemusia byť nositeľmi danej udalosti.

Výpočet týchto mier nevyžaduje podrobné údaje, špecifikácia v menovateli sa vynecháva buď vzhľadom na nositeľa demografickej udalosti (napr. rodinný stav) alebo na dĺžku jej trvania (napr. manželstva).

Špecifická miera

Specific rate

Počet demografických udalostí v určitej skupine osôb pripadajúci na 1000 osôb stredného stavu tej istej skupiny.

Najčastejšími špecifickými mierami sú miery podľa pohlavia a veku.

Úhrnná miera

Total rate

Súčet špecifických alebo redukovaných mier určitého demografického procesu za určité obdobie (obyčajne za rok), prepočítaný na jednu osobu.

U plodnosti, potratovosti a úmrtnosti ide o špecifické miery, u sobášnosti o redukované miery a u rozvodovosti majú miery tiež charakter redukovaných mier (podľa dĺžky trvania manželstiev).

Konečná miera

Cohort rate, completed rate

Súčet generačných mier určitého demografického procesu prepočítaný na jednu osobu.

4. POHLAVNÁ A VEKOVÁ ŠTRUKTÚRA

Pohlavie

Sex

Jedna z dvoch základných biosociálnych charakteristík každého ľudského jedinca (popri veku).

Mužské – male, ženské – female.

Štruktúra podľa pohlavia

Sex structure

Rozdelenie obyvateľstva podľa pohlavia.

Koeficient maskulinity

Masculinity

Podiel mužov v danej populácii.

Odvodené z latinského masculinum – mužský rod.

Koeficient femininity

Feminity

Podiel žien v danej populácii.

Odvodené z latinského femininum – ženský rod.

Index maskulinity

Sex ratio, masculinity ratio

Pomer počtu mužov k počtu žien v populácii.

Obyčajne počet mužov na 1000 žien.

Index femininity

Pomer počtu žien k počtu mužov v populácii.

Obyčajne počet žien na 1000 mužov. V angličtine sa nepoužíva.

Primárny index maskulinity

Primary sex ratio, sex ratio at conception

Počet chlapcov na 1000 dievčat pri počatí.

Sekundárny index maskulinity

Secondary sex ratio

Počet chlapcov na 1000 dievčat pri narodení.

Vek

Age

Jedna z dvoch základných biosociálnych charakteristík každého ľudského jedinca (popri pohlaví).

Ak nie je uvedené inak, ide o dokončený vek.

Presný vek

Exact age

Presná doba medzi okamihom narodenia a okamihom pozorovania.

Dokončený vek

Age at last birthday

Presný vek, zaokrúhlený na celé roky (zaokrúhlený nadol), t.j. vek dosiahnutý pri posledných narodeninách.

Obyčajne sa udáva v rokoch, u niektorých kategórií aj v mesiacoch alebo dňoch.

Priemerný vek

Mean age

Vážený aritmetický priemer počtu rokov, ktoré prežili príslušníci danej populácie do daného okamihu.

Ide o priemerný vek žijúcich obyvateľov.

Vzhľadom na to, že vekové štruktúry sa udávajú v dokončenom veku, pri výpočte sa ku každej hodnote veku pripočíta konštanta 0,5.

Mediánový vek, vekový medián, medián veku

Median age

Vek, ktorá rozdeľuje populáciu na dve rovnako početné časti (polovicu s nižším a polovicu s vyšším vekom ako je medián).

Modálny vek, modus veku

Modal age

Vek, ktorý k danému okamihu dosiahol najviac osôb v populácii.

U demografických udalostí ide o najčastejší vek nositeľa danej demografickej udalosti.

Veková štruktúra

Age structure, age distribution, age composition

Vyjadruje rozdelenie obyvateľstva podľa veku do jednoročných alebo viacročných skupín.

Obyčajne päťročné vekové skupiny, t.j. 0-4 roční (alebo 0 roční a 1-4 roční), 5-9 roční, 10-14 roční, atď.), ale aj iné, napr. 99+ roční, resp. 60+ roční, 80+ roční, atď.

Veková pyramída

Population pyramid, age pyramid

Dvojitý histogram na grafické vyjadrenie vekovej štruktúry obyvateľstva k určitému dátumu.

Konštruuje sa podľa jednoročných alebo päťročných vekových skupín (zvislá os) tak, že podiel (alebo počet osôb) každej vekovej skupiny žien je znázornený na pravej a zodpovedajúci podiel mužov na ľavej strane vodorovnej osi.

Niekedy sa konštruuje aj ako dvojitý polygón rozdelenia početností a nazýva sa stromom života.

Reprodukčné vekové skupiny

Reproductive age groups

Vekové skupiny obyvateľstva vymedzené podľa vzťahu k procesu reprodukcie.

Obyvateľstvo v predreprodukčnom, reprodukčnom a poreprodukčnom veku.

Predreprodukčný vek (predreprodukčná veková skupina)

Pre - reproductive age (group)

Vek 0-14 rokov.

Nazýva sa aj detskou skupinou alebo detskou zložkou.

Reprodukčný vek (reprodukčná veková skupina)

Reproductive age (group)

Vek 15-49 rokov.

Niekde vek 15-44 rokov.

Poreprodukčný vek (poreprodukčná veková skupina)

Post – reproductive age (group)

Vek 50 rokov a viac.

Niekde vek 45 a viac.

Hlavné vekové skupiny

Main age groups

Vekové skupiny obyvateľstva vymedzené podľa vzťahu k ekonomickej aktivite.

Obyvateľstvo v predproduktívnom, produktívnom a poproduktívnom veku.

Sú vymedzené približne vekovými hranicami potenciálneho začiatku a konca ekonomickej aktivity. Konvenčne sa používajú hranice 15 a 60 rokov, resp. 65 rokov.

Predproduktívny vek

Pre-productive age

Vek 0-14 rokov.

Produktívny vek

Productive age

Vek, v ktorom je väčšina obyvateľstva ekonomicky aktívna.

V SR je horná hranica vekovej skupiny odvodená od veku odchodu do dôchodku, t.j. vek 15-59 rokov pre mužov a 15-54 rokov pre ženy, inde najčastejšie vek 15-59, resp. 15-64 rokov.

Poproduktívny vek

Post-productive age

Vek, v ktorom väčšina obyvateľstva už nie je ekonomicky aktívna.

V SR vek 60 rokov a viac (60+) pre mužov, 55 rokov a viac (55+) pre ženy, inde najčastejšie vek 65 rokov a viac pre obidve pohlavia.

Sundbärgove typy vekovej štruktúry

Sundbärg classification of age structure

Podľa zastúpenia detskej a poreprodukčnej zložky je populácia rozdelená do typov:

progresívny, stacionárny, regresívny.

Progresívny typ populácie (progressive population) - typ populácie s výraznou prevahou detskej zložky.

Stacionárny typ populácie (stationary population) - typ populácie, v ktorej detská a poreprodukčná zložka sú takmer vyrovnané.

Regresívny typ populácie (regressive population) - typ populácie, v ktorej poreprodukčná zložka má prevahu nad detskou zložkou.

Billeterov index

Billeter index

Rozdiel medzi počtom osôb v predreprodukčnom a poreprodukčnom veku na 100 osôb v reprodukčnom veku.

Index ekonomickej závislosti mladých ľudí

Young age dependency ratio, child dependency ratio

Počet osôb v predproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku.

V slovenskej a českej literatúre sa označuje aj ako index závislosti I.

Index ekonomickej závislosti starých ľudí

Old age dependency ratio, aged dependency ratio

Počet osôb v poproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku.

V slovenskej a českej literatúre sa označuje aj ako index závislosti II.

Index ekonomického zaťaženia

Economic dependency ratio, index of economic burden

Počet osôb v predproduktívnom a poproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku.

Index veku

Age index

Počet osôb v predreprodukčnom veku na 100 osôb v poreprodukčnom veku.

Používajú sa aj iné vekové skupiny.

Index starnutia, Sauvyho index

Ageing index

Počet osôb v poproduktívnom veku na 100 osôb 0-14 ročných.

Používajú sa aj reprodukčné vekové skupiny.

Starnutie populácie

Population ageing, aging of population

Zmeny vo vekovej štruktúre, spôsobené zvyšovaním podielu starých ľudí v populácii.

Starnutie populácie zdola

Ageing of population at the base, fertility dominated ageing

Starnutie populácie v dôsledku znižovania pôrodnosti.

Klesá relatívne zastúpenie detskej zložky populácie.

Starnutie populácie zhora

Ageing of population at the summit, mortality dominated ageing

Starnutie populácie v dôsledku predlžovania ľudského života.

Rastie relatívne zastúpenie staršej zložky populácie.

Mladnutie populácie

Rejuvenation of population, younging of population

Zvyšovanie podielu mladých ľudí v populácii.

5. SOBÁŠNOSŤ

Manželstvo

Marriage, wedlock

Právne a spoločensky uznaný vzťah medzi dvoma partnermi opačného pohlavia.

Sobáš

Marriage, nuptial, wedding

Právny akt, ktorým sa uzaviera manželstvo.

Bežne zaužívaný pojem pre uzavretie manželstva je sobáš.

Sobášnosť

Nuptiality

Uzavieranie manželstiev sledované ako hromadný demografický jav.

Sleduje sa oddelene podľa pohlavia.

Prvosobášnosť

First marriage

Uzavieranie prvých manželstiev (sobáše slobodných) sledované ako hromadný demografický jav.

Sleduje sa oddelene podľa pohlavia.

Hrubá miera sobášnosti

Crude marriage rate, crude nuptiality rate

Počet sobášov na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Všeobecná miera sobášnosti

General marriage rate

Počet sobášov na 1000 obyvateľov stredného stavu schopných uzavrieť manželstvo, obyčajne za rok.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Miera sobášnosti podľa veku

Age specific marriage rate

Počet sobášov osôb v danom veku k strednému stavu obyvateľov v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Označuje sa aj ako špecifická miera sobášnosti.

Redukovaná miera sobášnosti

Počet sobášov slobodných v danom veku na 1000 obyvateľov stredného stavu v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Miera sobášnosti slobodných

Age – specific first marriage rate

Počet sobášov slobodných v danom veku k strednému stavu slobodných v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Miery sobášnosti rozvedených

Marriage rates for divorced persons

Počet sobášov rozvedených v danom veku k strednému stavu rozvedených v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Miery sobášnosti ovdovených

Marriage rates for widowed persons

Počet sobášov ovdovených v danom veku k strednému stavu ovdovených v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Úhrnná sobášnosť

Total first marriage rate (TFMR)

Priemerný počet prvých sobášov, ktoré by počas svojho života uzavrel jeden muž (jedna žena) vo veku do 50 rokov, za predpokladu nemennej sobášnosti a nulovej úmrtnosti.

Ide o úhrnnú mieru prvosobášnosti, t.j. úhrn redukovaných mier sobášnosti, prepočítaný na jednu osobu. Ukazovateľ sa počíta pre 15-49 ročné osoby, oddelene podľa pohlavia, v danom roku.

Konečná sobášnosť

Cohort marriage rate

Priemerný počet sobášov na 100 osôb danej generácie.

Ukazovateľ sa ráta pre 49 ročných mužov, resp. ženy.

Vek pri sobáši

Age at marriage, marriage age, nuptial age

Vek, v ktorom osoby uzatvárajú manželstvo.

Ide o dokončený vek, oddelene podľa pohlavia.

Minimálny vek pri sobáši

Minimum age at marriage

Najnižší vek, v ktorom sa povoľuje uzavrieť manželstvo, u nás 18 rokov, t.j. plnoletosť.

V SR výnimku povoľuje súd, minimálny vek je 16 dokončených rokov.

Priemerný vek pri sobáši

Mean (average) age at marriage

Priemerný vek, v ktorom osoby uzavierajú manželstvo.

Počíta sa buď priamo z veku snúbencov alebo z mier sobášnosti podľa veku, oddelene podľa pohlavia, pre osoby 15-49 ročné.

Priemerný vek pri prvom sobáši

Mean age at first marriage

Priemerný vek, v ktorom slobodné osoby uzatvárajú manželstvo.

Počíta sa buď priamo z veku snúbencov alebo z mier sobášnosti podľa veku, oddelene podľa pohlavia, pre osoby 15-49 ročné.

Modálny vek pri sobáši

Modal age at marriage

Najčastejší vek pri sobáši.

Určuje sa pre osoby vo veku 15-49 rokov, oddelene podľa pohlavia.

Obyvateľstvo schopné uzavrieť manželstvo

Marriageable population

Súbor obyvateľov, ktorý spĺňa podmienky pre uzavretie manželstva v určitej spoločnosti.

V SR sú to osoby slobodné, rozvedené a ovdovené, staršie ako 18 rokov.

Sobášna kohorta

Marriage cohort

Osoby, ktoré uzavreli manželstvo v ten istý rok.

Určuje sa oddelene podľa pohlavia.

Sobáše tabuľky

Nuptiality tables

Tabuľky života popisujúce proces uzavierania manželstiev.

Princíp konštrukcie je založený na určení pravdepodobností uzavretia manželstva osobou

v danom veku v určitom období a na zmenšovaní tabuľkového počtu osôb na základe týchto pravdepodobností.

Počítajú sa podľa pohlavia a rodinného stavu pre vek 15 do 49 rokov.

Dĺžka trvania manželstva

Duration of marriage

Rozdiel medzi dátumom sobáša a dátumom zistovania alebo zániku manželstva, obyčajne v rokoch.

Manželstvo zaniká:

1. smrťou jedného z manželov,
2. rozvodom,
3. vyhlásením jedného z manželov za mŕtveho.

Priemerná dĺžka trvania manželstva pri jeho zániku

Average marriage duration at dissolution

Aritmetický priemer dĺžok trvania manželstiev pri zániku.

Neformálne spolužitie, faktické spolužitie, kohabitácia

Cohabitation, consensual union, non-marital union

Spolužitie muža a ženy, ktorí nemajú svoj vzťah legalizovaný.

Sobáše vyššieho poradia

Remarriages

Uzavieranie manželstiev, pri ktorých aspoň jeden zo snúbencov je rozvedený alebo ovdovený.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Snúbenci

Betrothed couple, fiancé, spouses

Partneri, ktorí sa rozhodli uzavrieť manželstvo.

6. ROZVODOVOSŤ

Rozvod

Divorce

Právny spôsob zániku manželstva za života manželov.

V SR o rozvode rozhoduje súd.

Rozvedeným osobám právny poriadok u nás umožňuje uzavrieť nové manželstvo.

Rozvodovosť

Divorce

Rozvody manželstiev sledované ako hromadný demografický jav.

Návrh na rozvod

Divorce petition

Písomná forma podnetu na súdne konanie o ukončení manželstva.

Zánik manželstva

Dissolution of marriage

Ukončenie manželstva rozvodom alebo úmrtím jedného z manželov.

Medzi zaniknutými manželstvami sa štatisticky vykazujú i manželstvá, ktoré boli súdom prehlásené za neplatné (annulment of marriage).

Hrubá miera rozvodovosti

Crude divorce rate

Počet rozvodov na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Index rozvodovosti

Number of divorces per new marriage

Počet rozvodov na 100 uzavretých manželstiev, obyčajne za rok.

Všeobecná miera rozvodovosti

Divorce rate for married persons

Počet rozvodov k počtu existujúcich manželstiev (obyčajne na 1000 ženatých mužov, resp. vydatých žien k 1.7.).

Niekedy sa nazýva aj mierou rozvodovosti manželstiev. Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Miera rozvodovosti manželstiev podľa veku

Age specific divorce rate for married persons

Počet rozvodov osôb v danom veku k strednému stavu ženatých mužov, resp. vydatých žien v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Miera rozvodovosti podľa veku

Age – specific divorce rate

Počet rozvodov osôb v danom veku k strednému stavu všetkých mužov, resp. žien v tom istom veku, obyčajne za rok.

Zvykne sa označovať aj ako špecifická miera rozvodovosti. Ukazovateľ má charakter redukovanej miery.

Počíta sa oddelene podľa pohlavia.

Úhrnná rozvodovosť manželstiev

Úhrn mier rozvodovosti podľa veku.

Výjadruje, aký podiel mužov, resp. žien sa rozvedie. Obyčajne sa počíta pre vek 16 rokov a viac.

Redukovaná miera rozvodovosti (v danom roku)

Duration-specific divorce rate

Počet rozvodov v danom roku podľa dĺžky trvania manželstva k počtu sobášov z príslušných rokov (t.j. k východiskovému počtu sobášov, nie k počtu manželstiev existujúcich pri určitom výročí).

Nazýva sa aj mierou rozvodovosti podľa dĺžky trvania manželstiev. Napr. počet rozvodov trojročných manželstiev sa delí počtom manželstiev šted troch rokov, atď.

Pri výpočte sa nezohľadňuje vplyv úmrtnosti a migrácie.

Úhrnná rozvodovosť

Total divorce rate

Priemerný počet rozvodov, pripadajúcich na jeden sobáš.

Ide o úhrn redukovaných mier rozvodovosti v danom roku.

Redukovaná miera rozvodovosti (pre danú sobášnu kohortu)

Počet rozvodov k počtu sobášov tej istej sobášnej kohorty.

Počet rozvodov v akejkoľvek dobe, ktorá uplynula od sobáša (t.j. rozvody všetkých dĺžok trvania manželstiev) k východiskovému počtu sobášov tejto kohorty (sobášna kohorta).

Konečná rozvodovosť

(Total period) divorce rate

Úhrn redukovaných mier rozvodovosti v danej kohorte manželstiev.

Výjadruje podiel manželstiev, ktoré by skončili rozvodom. Pozri: Redukovaná miera rozvodovosti (pre danú sobášnu kohortu).

Rozvodové tabuľky

Divorce tables

Tabuľky života popisujúce proces zániku manželstiev rozvodom.

Princíp konštrukcie je založený na určení pravdepodobností rozvodu manželstva podľa veku osôb v určitom období a na znižovaní tabuľkového počtu osôb žijúcich v manželstve na základe týchto pravdepodobností.

Počítajú sa oddelene podľa pohlavia pre vek od 15 do 59 rokov.

7. PÔRODNOSŤ A PLODNOSŤ

Tehotenstvo

Pregnancy

Vnútromaternicový vývoj ľudského jedinca od počatia až po jeho ukončenie pôrodom alebo potratom.

Trvanie tehotenstva

Duration of pregnancy

Obdobie, ohraničené počatím (spojením spermie a vajíčka) a pôrodom (živého alebo mŕtveho) dieťaťa alebo potratom.

V praxi sa určuje od prvého dňa poslednej menštruácie (spravidla 280-286 dní, resp. 40 týždňov).

Poradie tehotenstva

Pregnancy order

Určuje sa podľa všetkých evidovaných tehotenstiev jednej ženy.

Pôrod

Childbirth, birth, delivery

Úplné vytlačenie alebo vytiahnutie dieťaťa z tela matky, s výnimkou potratu.

Ukončenie tehotenstva

Pregnancy termination

Ukončenie vnútromaternicového vývoja ľudského jedinca pôrodom alebo potratom.

Pôrodnosť

Nativity

Rodenie detí, chápané ako hromadný demografický jav.

V anglickej literatúre sa často používa aj termín birth alebo fertility.

Pôrod v manželstve

Birth in wedlock

Pôrod dieťaťa vydatou matkou.

Pôrod mimo manželstva

Birth out of wedlock

Pôrod dieťaťa nevydatou matkou.

Matka slobodná, ovdovená, rozvedená.

Vek (matky) pri pôrode

Age at birth

Vek matky pri pôrode.

Ide o dokončený vek.

Špeciálne sa sleduje vek matiek pri prvom pôrode.

Priemerný vek (matky) pri pôrode

Mean age at childbirth

Priemerný vek matiek, obyčajne v danom roku.

Počíta sa z veku alebo z mier plodnosti podľa veku.

Priemerný vek (matky) pri prvom pôrode

Mean age at first childbirth

Priemerný vek matiek pri prvom pôrode, obyčajne v danom roku.

Počíta sa z veku alebo z mier plodnosti podľa veku.

Poradie narodeného dieťaťa

Birth order

Poradie narodeného dieťaťa jednej ženy.

S ohľadom na všetky narodené predchádzajúce deti (živé aj mŕtve).

Viacnásobný pôrod

Multiple birth

Pôrod dvojčiat, trojčiat, atď.

Medzipôrodný interval

Interval between successive births

Interval medzi dvoma pôrodmi.

Pôrod živého dieťaťa

Live birth

Pôrod dieťaťa, vykazujúceho známky života, bez ohľadu na dĺžku trvania tehotenstva.

V SR s hmotnosťou 500 gramov a viac, resp. 499 gramov alebo menej pri prežití 24 hodín po pôrode.

Živonarodené dieťa

Live-born (child)

Dieťa, vykazujúce známky života, bez ohľadu na dĺžku trvania tehotenstva.

Mŕtvonarodené dieťa

Stillborn (child)

Dieťa, ktoré sa narodilo bez známk života.

V SR s pôrodnou hmotnosťou 1000 gramov a viac - podľa vyhlášky č. 22/88 Z. z., inde iné definície.

Do angličtiny sa zvykne prekladať aj ako stillbirth.

Živorodenosť

Live birth

Pôrody živých detí sledované ako hromadný demografický jav.

Mŕtvorodenosť

Stillbirth

Pôrody mŕtvych detí sledované ako hromadný demografický jav.

Hrubá miera pôrodnosti

Crude birth rate

Počet živonarodených na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Označuje sa aj ako hrubá miera živorodenosti.

Ak sa uvažuje aj so všetkými narodenými (živo i mŕtvo) a označuje sa ako hrubá miera celkovej pôrodnosti.

Reprodukčné obdobie

Reproductive period, childbearing period

Obdobie, počas ktorého je žena schopná rodiť.

Reprodukčný vek

Reproductive age, childbearing age

Obyčajne vek 15-49 rokov.

Niekde vek 15-44 rokov.

Fyziologická plodnosť- fekundita (plodivosť)

Fecundity

Biologická schopnosť muža, ženy alebo páru plodiť, resp. rodiť deti.

Vo francúzštine sa pre plodivosť používa termín fertilité.

Plodnosť - fertilita

Fertility

Realizovaná fyziologická plodnosť.

Vo francúzštine sa pre plodnosť používa termín fecondité.

Všeobecná miera plodnosti

General fertility rate

Počet živonarodených detí na 1000 žien stredného stavu v reprodukčnom veku, obyčajne za rok.

Odpovedá miere ženskej plodnosti. Niekedy sa nazýva aj čistou mierou plodnosti.

Manželská plodnosť

Marital fertility

Plodnosť v manželstve.

Mimomanželská plodnosť

Non-marital fertility, extra-marital fertility, out of wedlock fertility

Plodnosť mimo manželstva.

Miera plodnosti podľa veku

Age-specific fertility rate

Počet živonarodených detí ženám v určitom veku na 1000 žien stredného stavu v tom istom veku.

Miery plodnosti podľa veku sa zvyknú označovať aj ako špecifické miery plodnosti.

Miera manželskej plodnosti podľa veku

Age specific marital fertility rate

Počet živonarodených detí v manželstve ženám v určitom veku na 1000 vydatých žien v tom istom veku.

Miera mimomanželskej plodnosti podľa veku

Non-marital age specific fertility rate

Počet živonarodených detí mimo manželstva ženám v určitom veku na 1000 slobodných, ovdovených a rozvedených žien v tom istom veku.

Úhrnná plodnosť

Total fertility rate

Priemerný počet živonarodených detí pripadajúcich na jednu ženu počas jej celého reprodukčného obdobia (15 - 49 rokov), pri zachovaní úrovne plodnosti sledovaného roka a za predpokladu nulovej úmrtnosti

Úhrn mier plodnosti podľa veku, resp. úhrn špecifických mier plodnosti.

(TFR)

Konečná plodnosť

Completed fertility rate

Priemerný počet živonarodených detí pripadajúci na jednu ženu tej istej generácie za predpokladu nulovej úmrtnosti žien počas celého reprodukčného obdobia.

Súčet generačných mier plodnosti.

Index plodnosti

Child-woman ratio

Pomer počtu detí vo veku 0-4 roky na 1000 žien v reprodukčnom veku.

Používa sa v krajinách s neúplnou evidenciou živonarodených.

Hrubá miera reprodukcie

Gross reproduction rate

Priemerný počet živonarodených dievčat, ktoré by sa narodili jednej žene počas jej celého reprodukčného obdobia (15 do 49 rokov), pri zachovaní úrovne plodnosti sledovaného roka a za predpokladu nulovej úmrtnosti.

V longitudálnom zmysle vyjadruje, do akej miery daná generácia zaistuje svoju náhradu, ak by úmrtnosť neexistovala. Z transverzálneho hľadiska vyjadruje, akým spôsobom by sa daná populácia reprodukovala pri zachovaní režimu vymierania v danom období.

Čistá miera reprodukcie (ČMR)

Net reproduction rate

Priemerný počet živonarodených dievčat, ktoré by sa narodili jednej žene počas jej celého reprodukčného obdobia a ktoré by sa dožili veku

matky v čase pôrodu, pri zachovaní úrovne plodnosti a úmrtnosti sledovaného roku.

Ak sa ČMR rovná jednej, hovoríme o jednoduchéj reprodukcii. Ak je ČMR väčšia ako jedna, ide o rozšírenú reprodukciiu, ak je ČMR menšia ako jednej, ide o zúženú reprodukciiu.

Tabuľky plodnosti

Fertility table

Tabuľky života popisujúce proces rodenia detí.

Usporiadaná séria mier plodnosti podľa veku a kumulatívnych mier plodnosti.

8. POTRATOVOSŤ

Potrat

Abortion

Samovoľné alebo navodené ukončenie tehotenstva spojené s úmrtím plodu.

Ukončenie tehotenstva, v dobe od implantácie do takého vývojového štádia plodu, keď je plod schopný žiť samostatne mimo tela matky aspoň minimálnu dobu, obyčajne do 28 týždňa trvania tehotenstva.

V súčasnosti podľa vyhlášky č. 22/1988 Zb.

Potratovosť

Abortion

Výskyt potratov sledovaný ako hromadný demografický jav.

Umelé prerušenie tehotenstva, umelý potrat, indukovaný potrat, interrupcia

Induced abortion

Potrat spôsobený vonkajším zásahom.

Štatistiky obyčajne vykazujú legálne potraty.

V angličtine sa často používa termín abortion pre umelý potrat.

Spontánny potrat, samovoľný potrat

Spontaneous abortion, foetal death, miscarriage

Potrat podmienený biologicky, bez zjavného vonkajšieho zásahu.

Hrubá miera potratovosti

Crude abortion rate

Počet potratov na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Počíta sa aj zvlášť pre umelé a pre samovoľné potraty.

Index potratovosti

Abortion ratio

Pomer počtu potratov k počtu narodených (obyčajne na 100 narodených), obyčajne za rok.

Počíta sa aj na živonarodených.

Pre umelé a pre samovoľné potraty sa počíta index umelej a samovoľnej potratovosti.

Index potratovosti podľa veku

Age specific abortion ratio

Pomer počtu potratov u žien v danom veku k počtu narodených (príp. živonarodených) žien v tom istom veku, obyčajne za rok.

Všeobecná miera potratovosti

General abortion rate

Počet potratov na 1000 žien v reprodukčnom veku.

Počíta sa aj zvlášť pre umelé a pre samovoľné potraty, pre vek 15-49 rokov.

Miera potratovosti podľa veku

Age specific abortion rate

Počet potratov v danom veku na 1000 žien stredného stavu v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa aj zvlášť pre umelé a pre samovoľné potraty, pre vek 15-49 rokov. Niekedy sa nazýva aj špecifickou potratovosťou.

Úhrnná potratovosť

Total abortion rate

Priemerný počet potratov pripadajúci na jednu ženu v reprodukčnom veku v danom roku.

Úhrn mier potratovosti podľa veku. Počíta sa aj zvlášť pre samovoľné a umelé potraty.

Konečná potratovosť

Completed abortion rate

Priemerný počet potratov pripadajúci na jednu ženu tej istej generácie za predpokladu nulovej úmrtnosti žien počas celého reprodukčného obdobia (počítaný z údajov po skončení ich reprodukčného obdobia).

Súčet generačných mier potratovosti.

9. ÚMRTNOST'

Úmrtie

Death

Nezvrátne ukončenie životných funkcií organizmu.

Zastavenie dýchania a srdcovej činnosti, resp. nezvrátne vyhasnutie funkcií mozgu.

Úmrtnosť

Mortality

Výskyt úmrtí v danej populácii sledovaný ako hromadný demografický jav.

Hrubá miera úmrtnosti

Crude death rate

Počet zomretých na 1000 obyvateľov stredného stavu, obvyčajne za rok.

Dojčenská úmrtnosť

Infant mortality

Výskyt úmrtí detí do jedného roka sledovaný ako hromadný demografický jav.

Miera dojčenskej úmrtnosti

Infant mortality rate (IMR)

Počet zomretých do jedného roka na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Úmrtnosť prvého dňa

Úmrtnosť v prvých 24 hodinách života.

Miera úmrtnosti prvého dňa

Počet zomretých v prvých 24 hodinách na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Popôrodná úmrtnosť

Úmrtnosť vo veku 0-2 dni, t.j. úmrtnosť prvých 3 dní života.

Miera popôrodnej úmrtnosti

Počet zomretých vo veku 0-2 dni na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Novorodenecká úmrtnosť

Neonatal mortality

Úmrtnosť detí vo veku 0-27 dní, t.j. v prvých štyroch týždňoch života.

Miera novorodeneckej úmrtnosti

Neonatal mortality rate

Počet zomretých vo veku 0-27 dní na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Skorá novorodenecká úmrtnosť

Early neonatal mortality

Úmrtnosť vo veku 0-6 dní, t.j. úmrtnosť prvých 7 dní.

Miera skorej novorodeneckej úmrtnosti

Early neonatal mortality rate

Počet zomretých vo veku 0-6 dní na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Miera neskorej novorodeneckej úmrtnosti

Late neonatal mortality rate

Počet zomretých vo veku 7-27 dní na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Ponovorodenecká úmrtnosť

Postneonatal mortality

Úmrtnosť detí od 28. dňa do jedného roka.

Miera ponovorodeneckej úmrtnosti

Postneonatal mortality rate

Počet zomretých od 28. dňa do jedného roka na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Miera mŕtvorodenosti

Stillbirth rate, rate of stillbirths

Počet mŕtvonarodených na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Niekedy aj počet mŕtvonarodených na 1000 narodených.

Perinatálna úmrtnosť

Perinatal death

Súčet počtu detí zomretých do 7 dní a počtu mŕtvonarodených.

Miera perinatálnej úmrtnosti

Perinatal mortality rate

Počet mŕtvonarodených a zomretých do 7 dní na 1000 živonarodených, obvyčajne za rok.

Počet zomretých do 7 dní sa niekedy nahrádza dojčenskou úmrtnosťou na endogénne príčiny.

Dojčenská úmrtnosť na endogénne príčiny

Endogenous infant mortality

Dojčenská úmrtnosť na vrodené chyby, poškodenia pri pôrode, atď.

Dojčenská úmrtnosť na exogénne príčiny

Exogenous infant mortality

Dojčenská úmrtnosť na choroby infekčné, parazitálne, choroby dýchacej a tráviacej sústavy a pod.

Detská úmrtnosť

Child mortality, under five mortality

Úmrtnosť detí zvyčajne od jedného do štyroch rokov.

Horná hranica nebýva definovaná jednoznačne a posúva napr. do veku 5 rokov, 15 rokov, atď.

Miera detskej úmrtnosti

Child death rate

Počet zomretých detí vo veku 1 – 4 roky na 1000 detí tej istej vekovej skupiny, obyčajne za rok.

Vzhľadom na dostupnosť údajov UNICEF definuje mieru detskej úmrtnosti (under - 5 mortality rate) ako počet zomretých detí vo veku pod 5 rokov na 1000 živonarodených.

Materská úmrtnosť

Maternal mortality

Úmrtnosť matiek spojená s tehotenstvom, pôrodom a šesťmesačím.

Miera materskej úmrtnosti

Maternal mortality rate (MMR),

Úmrtnosť matiek spojená s tehotenstvom, pôrodom a šesťmesačím na 1000 živonarodených, obyčajne za rok.

Nadúmrtnosť mužov

Excess male mortality

Prevaha úmrtnosti mužov nad úmrtnosťou žien – maskulinita zomretých.

Vyššie miery úmrtnosti u mužov ako u žien (v určitých vekových skupinách).

Nadúmrtnosť žien

Excess female mortality

Prevaha úmrtnosti žien nad úmrtnosťou mužov – femininita zomretých.

Vyššie miery úmrtnosti u žien ako u mužov (v určitých vekových skupinách).

Miera úmrtnosti podľa veku

Age-specific mortality rate, age-specific death rate

Počet zomretých v určitom veku k strednému stavu obyvateľov v tom istom veku, obyčajne za rok.

Počíta sa aj oddelene podľa pohlavia.

Používa sa aj termín špecifická miera úmrtnosti.

Úhrnná miera úmrtnosti

Total mortality rate

Úhrn mier úmrtnosti podľa veku v danom roku.

Najčastejšie sa počíta pre vek od 0 do 64 rokov.

Príčina smrti

Cause of death

Choroba alebo iná udalosť zapríčiňujúca smrť.

Prvotná príčina smrti

Underlying cause of death

Choroba alebo iná udalosť, ktorou sa začal rad chorobných dejov, ktoré viedli priamo k smrti.

Úmrtnosť podľa príčin smrti

Cause specific mortality

Úmrtnosť, klasifikovaná podľa príčiny (resp. skupín príčin), ktorou bola smrť spôsobená.

Miera úmrtnosti podľa príčin smrti

Cause specific death rate

Pomer počtu zomretých na určitú príčinu smrti k strednému stavu obyvateľstva, obyčajne za rok.

Obyčajne sa počíta na 100 tisíc obyvateľov.

MKCH – Medzinárodná štatistická klasifikácia chorôb a pridružených zdravotných problémov

ICD - International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems

Jednoznačná medzinárodná klasifikácia chorôb, úrazov a príčin smrti, vypracovaná Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO).

Aktualizuje sa pravidelnými revíziami v desaťročných intervaloch. V súčasnosti platí jej 10. revízia, t.j. ICD - 10.

Štandardizovaná miera úmrtnosti

Standardized mortality rate

Miera úmrtnosti, vypočítaná pomocou štandardizácie.

Používa sa v analýzach a pri porovnávaní v priestore alebo čase.

Štandardizovaný úmrtnostný index

Standardised mortality ratio

Pomer skutočného a očakávaného počtu úmrtí za predpokladu intenzity úmrtnosti štandardnej populácie.

Úmrtnostné tabuľky

Mortality tables, life tables

Tabuľky života popisujúce proces zomierania obyvateľstva.

Princíp konštrukcie je založený na určení pravdepodobností úmrtia osôb podľa veku v určitom období a na znižovaní tabuľkového počtu osôb na základe týchto pravdepodobností.

Počítajú sa oddelene podľa pohlavia pre vek od 0 do 104 rokov.

Stredná dĺžka života v danom veku

Life expectancy at given age, expectation of life at given age

Priemerný počet rokov, ktoré pravdepodobne ešte prežije osoba v príslušnom veku za predpokladu, že sa úmrtnostné pomery nezmenia.

Zvykne sa používať aj názov nádej na dožitie alebo očakávaná dĺžka života.

Je to najčastejšie používaná globálna charakteristika na hodnotenie úmrtnosti.

Stredná dĺžka života pri narodení

Life expectancy at birth, expectation of life at birth

Priemerný počet rokov, ktoré pravdepodobne prežije práve narodená osoba za predpokladu, že sa úmrtnostné pomery nezmenia.

Normálna dĺžka života

Normal length of life

Modus tabuľkového počtu zomretých.

Vek, v ktorom ľudia najčastejšie zomierajú.

10. MIGRÁCIA

Priestorový pohyb

Spatial mobility

Každá zmena prítomnosti osoby na určitom mieste, bez ohľadu na účel pohybu, periodicitu, smer, vzdialenosť, atď.

Nazýva sa aj mechanickým pohybom alebo geografickou mobilitou. Zahŕňa všetky typy premiestnení (dočasné i trvalé zmeny pobytu, odchádzku a dochádzku do zamestnania, sezónne migrácie, atď.).

Migrácia, sťahovanie

Migration

Pohyb cez hranice administratívnej jednotky, pri ktorom dochádza k trvalej zmene pobytu osoby (v SR zmena obce trvalého pobytu, niekde zmena obvyklého pobytu).

V zahraničí sa pod pojmom migrácia chápe hlavne zahraničná migrácia, v SR naopak hlavne vnútorná a označuje sa aj ako sťahovanie. V súčasnosti sa pojem migrácie začína používať v širšom zmysle – v zmysle pohybu za prácou (migrácia za prácou), sezónneho sťahovania (sezónne migrácie), kyvadlového pohybu (kyvadlové migrácie – dochádzka za prácou,...), atď.

Migrant

Migrant

Osoba, ktorá mení miesto (obec) svojho trvalého (obvyklého) pobytu z jednej krajiny do inej krajiny alebo z jedného regiónu do iného regiónu v rámci krajiny.

Prist'ahovaný

Immigrant

Osoba, ktorá sa prist'ahovala do určitej územnej jednotky.

Ak prist'ahovaná osoba neprekračuje medzinárodné hranice, v anglickej terminológii sa označuje ako in-migrant (ak takéto hranice prekračuje - ako imigrant).

Vyst'ahovaný

Emigrant

Osoba, ktorá sa vyst'ahovala z určitej územnej jednotky.

Ak vyst'ahovaná osoba neprekračuje medzinárodné hranice, v anglickej terminológii sa označuje ako out-migrant (ak takéto hranice prekračuje - ako emigrant).

Imigrácia

Immigration

Sťahovanie do určitej územnej jednotky.

Emigrácia

Emigration

Sťahovanie z danej územnej jednotky.

Legálna migrácia

Legal migration

Vstup osoby na územie SR a opustenie územia SR spĺňajúce medzinárodné dohody a zákonné predpisy SR.

Ilegálna migrácia

Illegal migration

Prekročenie štátnych hraníc, príp. ďalší pobyt osoby na území SR*), ktorý nerešpektuje medzinárodné dohody a zákonné predpisy SR.

**) Pobyt dlhší ako povolená doba pobytu.*

Vnútoraná migrácia

Internal migration

Sťahovanie v rámci vymedzeného územia (napr. v rámci štátu, t.j. bez prekročenia štátnych hraníc).

V zahraničí sa na celoštátnej úrovni bežne nesleduje.

Vonkajšia migrácia

External migration

Sťahovanie z vymedzenej oblasti a do vymedzenej oblasti (s prekročením jej hraníc).

Prihraničná migrácia

Frontier migration

Pohyb cez hranice štátu v prihraničnom pásme.

Malý pohraničný styk.

Zahraničná migrácia

International migration

Migrácia cez hranice štátu.

Zahrňuje migráciu štátnych občanov SR, cudzincov a osôb bez štátneho občianstva.

V anglickej terminológii sa prívlastok „international“ nezvykne bežne používať.

Celková, úhrnná migrácia

Total migration

Úhrn vnútornej a vonkajšej migrácie.

Migračné saldo, čistá migrácia

Net migration, balance of migration, migration balance

Rozdiel medzi počtom prisťahovaných a vysťahovaných.

Migračný prírastok, prírastok sťahovaním, čistá imigrácia

Migration increase, migration surplus, net immigration

Prírastok obyvateľstva zo sťahovania, t.j. kladné migračné saldo.

Označuje sa aj ako migračný zisk (migration surplus, net gain).

Migračný úbytok, úbytok zo sťahovania, čistá emigrácia

Negative net migration count, net emigration

Úbytok obyvateľstva zo sťahovania, t.j. záporné migračné saldo.

Hrubá miera migračného salda

Crude rate of net migration

Migračné saldo na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Nazýva sa aj čistou migráciou.

Migračný obrat

Turnover migration, migration turnover

Úhrn počtu prisťahovaných osôb (hrubá imigrácia) a vysťahovaných osôb (hrubá emigrácia) za danú územnú jednotku (okres, kraj, atď.), obyčajne za rok.

Nazýva sa aj hrubou migráciou (gross migration). Obrat sťahovania za republiku je zvyčajne obrat zahraničného sťahovania.

Hrubá miera migrácie

Súčet počtu prisťahovaných a vysťahovaných osôb na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Objem vnútorného sťahovania

Volume of internal migration

Počet prípadov sťahovania v rámci určitého územia (republiky, kraja, okresu, atď.).

V SR zahŕňa sťahovanie z obce do obce v rámci okresu (vnútrookresné sťahovanie), z okresu do okresu v rámci kraja (vnútrokrajské sťahovanie) a sťahovanie medzi kraji (medzikrajské sťahovanie).

Objem migrácie

Volume of migration

Súčet objemu vnútorného sťahovania a obratu zahraničného sťahovania.

Migračný tok, migračný prúd

Migration flow, migration stream

Celkový počet migrantov, resp. prípadov sťahovania premiestnení, s rovnakým miestom odchodu a s rovnakým miestom príchodu.

Povolenie na pobyt

Residence permit

Doklad, ktorý oprávňuje cudzinca zdržiavať sa na území SR, prechodne, resp. trvalo.

Nevyžaduje sa od zahraničných Slovákov.

Zákon č. 70/1997 Z. z. o zahraničných Slovákoch.

Trvalý pobyt

Permanent residence

Trvalý pobyt je v mieste stáleho bydliska občana (t.j. je to miesto - obec, kde sa občan SR, resp. cudzinec trvale zdržiava).

Zákon č. 253/1998 Z. z.

Úradná registrácia na základe prihlásenia sa k trvalému pobytu.

Prechodný pobyt

Temporary stay

Miesto (obec), kde sa občan zdržiava dočasne.

Dôvodom môže byť štúdium, zamestnanie, atď. (Zákon č. 253/1998 Z. z.).

Občania EÚ získavajú prechodný pobyt na základe registrácie, ostatní cudzinci na základe povolenia (Zákon č. 48/2002 Z. z.).

Obvyklý pobyt

(Place of) Current residence

Miesto (miesta), kde sa osoba obvykle zdržiava.

Pojem používaný v zahraničí. Občania niektorých štátov môžu používať niekoľko miest pobytu.

Azyl

Asylum

Ochrana cudzinca, ktorý v štáte, ktorého je štátnym občanom (alebo v štáte, v ktorom býva, ak ide o osobu bez štátneho občianstva), má opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, náboženských alebo národnostných dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine, a vzhľadom na tieto obavy sa nechce alebo nemôže vrátiť do tohto štátu.

Azyl môže byť udelený aj z humanitných dôvodov, ako aj za účelom zlúčenia rodiny.

Dohovor o právnom postavení utečencov (Ženeva 1951)

Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov (New York 1967)

V SR:

Dohovor o právnom postavení utečencov č.319/1996 Z. z.

Čl.53 Ústavy Slovenskej republiky

Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle

Žiadateľ o azyl

Asylum applicant, asylum seeker

Cudzinec, ktorý žiada v inej krajine o ochranu pred perzekúciou alebo nebezpečenstvom hroziacim v krajine pôvodu.

V SR je to cudzinec, ktorý na útvare policajného zboru vyhlási, že žiada o udelenie azylu na území SR. (Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle)

Azylant

Refugee

Cudzinec, ktorému bol udelený azyl.

V praxi sa často nerozlišuje medzi termínmi azylant a žiadateľ o azyl.

Odídenec

De-facto refugee

Cudzinec, ktorému je na území inej krajiny poskytnuté dočasné útočisko (napr. počas vojnového konfliktu).

Presídlenec

Displaced person

Osoba, ktorá bola presťahovaná do krajiny pôvodu.

Občianstvo

Citizenship

Právna väzba medzi osobou a štátom, ktorá nevyjadruje etnický pôvod osoby.

Európsky dohovor o občianstve (Oznámenie MZV SR, č. 418/2000 Z. z.); udelenie občianstva v SR nemusí byť podmienené zánikom pôvodného občianstva.

Štátny občan

Citizen

Občan príslušného štátu.

Osoba, ktorá nie je štátnym občanom príslušného štátu, je v ňom cudzincom (foreigner).

11. STAV A PRÍRASTOK OBYVATEĽSTVA

Stav obyvateľstva

Number of inhabitants

Zahŕňa počet, štruktúru a rozmiestnenie obyvateľstva.

Napr. podľa pohlavia, veku a územia.

Stredný stav obyvateľstva v roku

Mid-year population

Stav obyvateľstva k 1.7.

Počiatkový stav obyvateľstva v roku

Population on 1 January

Stav obyvateľstva k 1.1.

Koncový stav obyvateľstva v roku

Population on 31 December

Stav obyvateľstva k 31.12.

Priemerný stav obyvateľstva (v období)

Mean population

Chronologický priemer stavov za dané obdobie (mesiac, štvrťrok, polrok, rok, ...)

Prirodzený prírastok

Natural increase

Rozdiel medzi počtom živonarodených a zomretých.

Záporný rozdiel medzi počtom živonarodených a zomretých sa označuje ako prirodzený úbytok.

Migračné saldo

Net migration

Rozdiel medzi počtom prisťahovaných a vysťahovaných.

Kladné migračné saldo sa označuje ako migračný prírastok alebo migračný zisk, záporné migračné saldo ako migračný úbytok.

Celkový prírastok

Total increase

Súčet prirodzeného prírastku a migračného salda.

Záporný súčet sa označuje ako celkový úbytok.

Hrubá miera prirodzeného prírastku

Crude rate of natural increase

Prirodzený prírastok na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Hrubá miera migračného salda

Crude rate of net migration

Migračné saldo na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

Hrubá miera celkového prírastku

Crude rate of total increase

Celkový prírastok na 1000 obyvateľov stredného stavu, obyčajne za rok.

LITERATÚRA

1. A Quick Reference Compendium of Selected Key Terms used in The World Report 2000. WHO 2000. <http://www.who.int/terminology/ter/>
2. Andorka, R.: Determinants of fertility in advanced societies. METHUEN & CO LTD, London 1978.
3. Demographic statistics 1999. EUROSTAT.
4. Dictionary of Demographic and Reproductive Health Terminology, POPIN – Population Information Network, UN 1999. <http://www.popin.org/~unpopterms/>
5. Dictionary of Social Protection Terms. Slovakian – English, English – Slovakian. EC 2000.
6. Glossary of Social Protection Terms. EC 2000.
7. Glossary of Terms. EMIN - European Migration Information Network, UCL, EC, EU. <http://www.emin.geog.ucl.ac.uk/glossary/>
8. Hinde, A.: Demographic Methods. Arnold, London 2002.
9. Kalibová, K., Pavlík, Z., Vodáková, A.: Demografie nejen pro demografy. SLON a Sociologický ústav AV ČR, Praha 1993.
10. Koschin, F.: Demografie poprvé. VŠE, Katedra informatiky a statistiky, Praha 2000.
11. Krátky slovník slovenského jazyka. Veda, Bratislava 1997.
12. Mészáros, J.: Metodický materiál. Výpočet úmrtnostných tabuliek. Výpočet stratených rokov života úmrtím. INFOSTAT, Bratislava 2000
13. Mládek, J.: Základy geografie obyvateľstva. SPN, Bratislava 1992.
14. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č.319/1996 Z.z. o ženevskom dohovore a newyorskom protokole o právnom postavení utečencov.
15. Pavlík, Z., Rychtaříková, J., Šubrtová, A.: Základy Demografie. Academia, Praha 1986.
16. Population French-English Glossary. Council of Europe Press, 1994.
17. Pressat, R.: Demographic Analysis. Edward Arnold, London 1972.
18. Preston, S.H., Heuveline, P. Guillot, M.: Demography. Measuring and Modeling Population Processes. Blackwell Publishers, Oxford, Malden 2001.
19. Příručka demografické statistiky pro potřebu oblastních statistických orgánů. Metodická publikace. ČSÚ, Praha 2000.
20. Siegel, J.S.: Applied Demography. Accademic Press, San Diego, San Francisco, New York, Boston, London, Sydney, Tokyo 2002.
21. Srb, V., Kučera, M., Růžička, L.: Demografie. Svoboda, Praha, 1971.
22. Recommendation on Statistics of International Migration. Revision 1. Staistical Papers, series M, No. 58, Rev.1. United States, New York, 1998.
23. Roubíček, V.: Úvod do demografie. Codex Bohemia, Praha 1997.

24. Šubrtová, A.: Dějiny populačního myšlení a populačních teorií. Ústav československých a světových dějin ČSAV, Praha 1989.
25. Vandeschrick, Ch.: Demografická analýza. Karlova Univerzita, Praha, 2000.
26. Vodáková, A., Vodáková, O., Soukup, V.: Sociální a kulturní antropologie. SLON a Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2000.
27. Pavlík, Z. a kol.: Populační vývoj České republiky 2001. Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 2002.
28. Vaňo, B. (ed.): Populačný vývoj v Slovenskej republike 1999. INFOSTAT, Bratislava 2000.
29. Zákon č. 253/1998 Z. z. o hlášení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvatel'ov Slovenskej republiky.
30. Zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
31. Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ABECEDNÝ ZOZNAM TERMÍNOV

Analytické demografické údaje	12	Hrubá miera sobášnosti	17
Azyl	29	Hrubá miera úmrtnosti	25
Azylant	30	Hrubé ukazovatele	12
Billeterov index	15	Hustota obyvateľstva	7
Celková, úhrnná migrácia	28	Ilegálna migrácia	28
Celkové ukazovatele	12	Imigrácia	28
Celkový prírastok	31	Index	12
Čistá miera reprodukcie (ČMR)	23	Index ekonomického zaťaženia	15
Definitívne ukazovatele	12	Index ekonomickej závislosti mladých ľudí	15
Demografia	7	Index ekonomickej závislosti starých ľudí	15
Demografická analýza	7	Index femininity	14
Demografická reprodukcia	7	Index maskulinity	14
Demografická revolúcia	9	Index plodnosti	22
Demografická štruktúra	7	Index potratovosti	24
Demografické procesy	7	Index potratovosti podľa veku	24
Demografické správanie	7	Index rozvodovosti	19
Demografické udalosti, demografické javy	7	Index starnutia, Sauvyho index	16
Demografické ukazovatele	12	Index veku	15
Demografický prechod	9	Intenzívne analytické ukazovatele	12
Demografický vývoj, populačný vývoj	7	Intercenzálne obdobie	11
Detská úmrtnosť	26	Jednovýstupné tabuľky života	8
Diferenčné ukazovatele	12	Koeficient femininity	14
Dĺžka trvania manželstva	18	Koeficient maskulinity	14
Dojčenská úmrtnosť	25	Kohorta	8
Dojčenská úmrtnosť na endogénne príčiny	25	Kohortno-komponentná metóda	9
Dojčenská úmrtnosť na exogénne príčiny	26	Koncový stav obyvateľstva v roku	31
Dokončený vek	14	Konečná potratovosť	24
Emigrácia	28	Konečná miera	13
Extenzívne analytické ukazovatele	12	Konečná plodnosť	22
Fyziologická plodnosť - fekundita (plodivosť)	22	Konečná rozvodovosť	19
Generácia	8	Konečná sobášnosť	17
Hlavné vekové skupiny	15	Legálna migrácia	28
Hrubá miera	13	Longitudálne ukazovatele	12
Hrubá miera celkového prírastku	31	Longitudinálna analýza, kohortná analýza	8
Hrubá miera migrácie	29	Maltuzianizmus	9
Hrubá miera migračného salda	29, 31	Manželská plodnosť	22
Hrubá miera potratovosti	24	Manželstvo	17
Hrubá miera pôrodnosti	22	Materská úmrtnosť	26
Hrubá miera prirodzeného prírastku	31	Matrika	11
Hrubá miera reprodukcie	22	Mediánový vek, vekový medián, medián veku	14
Hrubá miera rozvodovosti	19	Medzipôrodný interval	21
		Miera	13
		Miera detskej úmrtnosti	26

Miera dojčenskej úmrtnosti	25	Návrh na rozvod	19
Miera manželskej plodnosti podľa veku	22	Neformálne spolužitie, faktické spolužitie, kohabitácia	18
Miera materskej úmrtnosti	26	Neomaltuzianizmus	9
Miera mimomanželskej plodnosti podľa veku	22	Nepriama štandardizácia	8
Miera mŕtvorodenosti	25	Normálna dĺžka života	27
Miera neskorej novorodeneckej úmrtnosti	25	Novorodenecká úmrtnosť	25
Miera novorodeneckej úmrtnosti	25	Občianstvo	30
Miera perinatálnej úmrtnosti	25	Objem migrácie	29
Miera plodnosti podľa veku	22	Objem vnútorného sťahovania	29
Miera ponovorodeneckej úmrtnosti	25	Obvyklý pobyt	29
Miera popôrodnej úmrtnosti	25	Obyvateľstvo	7
Miera potratovosti podľa veku	24	Obyvateľstvo schopné uzavrieť manželstvo	18
Miera rozvodovosti manželstiev podľa veku	19	Odídenec	30
Miera rozvodovosti podľa veku	19	Otvorená populácia	10
Miera skorej novorodeneckej úmrtnosti	25	Perinatálna úmrtnosť	25
Miera sobášnosti podľa veku	17	Plodnosť - fertilita	22
Miera sobášnosti slobodných	17	Počiatočný stav obyvateľstva v roku	31
Miera úmrtnosti podľa príčin smrti	26	Podrobné tabuľky života	8
Miera úmrtnosti podľa veku	26	Pohlavie	14
Miera úmrtnosti prvého dňa	25	Pohyb obyvateľstva	7
Miery sobášnosti ovdovených	17	Ponovorodenecká úmrtnosť	25
Miery sobášnosti rozvedených	17	Popôrodná úmrtnosť	25
Migrácia, sťahovanie	7, 28	Poproduktívny vek	15
Migračná štatistika	11	Populácia	7
Migračné saldo	31	Populacionizmus	9
Migračné saldo, čistá migrácia	29	Populačná klíma	9
Migračný obrat	29	Populačná politika	9
Migračný prírastok, prírastok sťahovaním, čistá imigrácia	29	Populačná prognóza	9
Migračný tok, migračný prúd	29	Populačná projekcia	9
Migračný úbytok, úbytok zo sťahovania, čistá emigrácia	29	Populačné teórie	9
Migrant	28	Populačný odhad	8
Mimomanželská plodnosť	22	Poradie narodeného dieťaťa	21
Minimálny vek pri sobáši	17	Poradie tehotenstva	21
MKCH – Medzinárodná štatistická klasifikácia chorôb a pridružených zdravotných problémov	26	Poreprodukčný vek (poreprodukčná veková skupina)	15
Mladnutie populácie	16	Porovnávacie ukazovatele	12
Modálny vek pri sobáši	18	Potrat	24
Modálny vek, modus veku	14	Potratovosť	24
Mŕtvonarodené dieťa	21	Povolenie na pobyt	29
Mŕtvorodenosť	22	Pôrod	21
Nadúmrtnosť mužov	26	Pôrod mimo manželstva	21
Nadúmrtnosť žien	26	Pôrod v manželstve	21
		Pôrod živého dieťaťa	21
		Pôrodnosť	21
		Predbežné ukazovatele	12
		Predproduktívny vek	15

Predreprodukčný vek (predreprodukčná veková skupina)	15	Slobodní	8
Prechodný pobyt	29	Snúbenci	18
Presídlenec	30	Sobáš	17
Presný vek	14	Sobáše vyššieho poradia	18
Priama štandardizácia	8	Sobášna kohorta	18
Príčina smrti	26	Sobáše tabuľky	18
Priemerná dĺžka trvania manželstva pri jeho zániku	18	Sobášnosť	17
Priemerný stav obyvateľstva (v období)	31	Spontánny potrat, samovoľný potrat	24
Priemerný vek	14	Stabilná populácia	10
Priemerný vek pri sobáši	18	Stacionárna populácia	10
Priemerný vek (matky) pri pôrode	21	Starnutie populácie	16
Priemerný vek (matky) pri prvom pôrode	21	Starnutie populácie zdola	16
Priemerný vek pri prvom sobáši	18	Starnutie populácie zhora	16
Priestorový pohyb	28	Stav obyvateľstva	31
Prihraničná migrácia	28	Stredná dĺžka života pri narodení	27
Primárny index maskulinity	14	Stredná dĺžka života v danom veku	27
Prirodzený pohyb	7	Stredný stav obyvateľstva v roku	31
Prirodzený prírastok	31	Sundbärgove typy vekovej štruktúry	15
Priťahovaný	28	Špecifická miera	13
Produktívny vek	15	Špecifické ukazovatele	12
Prvosobášnosť	17	Štandardizácia	8
Prvotná príčina smrti	26	Štandardizovaná miera úmrtnosti	26
Reálna populácia	10	Štandardizovaný úmrtnostný index	26
Redukovaná miera	13	Štatistika obyvateľstva	11
Redukovaná miera rozvodovosti (pre danú sobášnu kohortu)	19	Štatistika pohybu obyvateľstva	11
Redukovaná miera rozvodovosti (v danom roku)	19	Štátny občan	30
Redukovaná miera sobášnosti	17	Štruktúra podľa pohlavia	14
Register obyvateľov	11	Tabuľková populácia	10
Reprodukčné obdobie	22	Tabuľky plodnosti	23
Reprodukčné vekové skupiny	15	Tabuľky života	8
Reprodukčný vek	22	Tehotenstvo	21
Reprodukčný vek (reprodukčná veková skupina)	15	Transverzálna analýza, prierezová analýza	8
Rodinný stav	8	Transverzálne ukazovatele	12
Rozmiestnenie obyvateľstva	7	Trvalý pobyt	29
Rozvedení, rozvedené	8	Trvanie tehotenstva	21
Rozvod	19	Úhrnná plodnosť	22
Rozvodové tabuľky	20	Úhrnná potratovosť	24
Rozvodovosť	19	Úhrnná miera	13
Sčítanie obyvateľstva, populačný cenzus	11	Úhrnná miera úmrtnosti	26
Sekundárny index maskulinity	14	Úhrnná rozvodovosť	19
Skorá novorodenecká úmrtnosť	25	Úhrnná rozvodovosť manželstiev	19
Skrátené tabuľky života	8	Úhrnná sobášnosť	17
		Ukončenie tehotenstva	21
		Umelé prerušenie tehotenstva, umelý potrat, indukovaný potrat, interrupcia	24
		Úmrtie	25

Úmrtnosť	25	Všeobecná miera	13
Úmrtnosť podľa príčin smrti	26	Všeobecná miera plodnosti	22
Úmrtnosť prvého dňa	25	Všeobecná miera potratovosti	24
Úmrtnostné tabuľky	27	Všeobecná miera rozvodovosti	19
Uzavretá populácia	10	Všeobecná miera sobášnosti	17
Vdovci, vdovy, ovdovení	8	Výberové zisťovanie	11
Vek	14	Vyst'ahovaný	28
Vek (matky) pri pôrode	21	Zahraničná migrácia	28
Vek pri sobáši	17	Záchovná hodnota	9
Veková pyramída	14	Základné demografické ukazovatele	12
Veková štruktúra	14	Zánik manželstva	19
Viacnásobný pôrod	21	Ženatí, vydaté	8
Viacvýstupné tabuľky života	8	Žiadateľ o azyl	30
Vitálna štatistika	11	Živonarodené dieťa	21
Vnútoraná migrácia	28	Živorodenosť	21
Vonkajšia migrácia	28		

Vydal: **Inštitút informatiky a štatistiky
Dúbravská 3, 842 21 Bratislava**

V edícií: **Akty**

Pod číslom: **15**

Počet strán: **38**

Počet výtlačkov: **35**

Tlač: **Inštitút informatiky a štatistiky, Bratislava**

43-2002-A/15